

УДК 378.046.4:614.253.1/.2:616.-073.7

ЗАХОДИ З ПОКРАЩЕННЯ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ ДО ЗАКЛЮЧНОГО ІСПИТУ НА ПАЦ «РЕНТГЕНОЛОГІЯ»

Проф. О. М. Хвисяк, доц. І. О. Крамний,
канд. екон. наук І. В. Гуріна, канд. мед. наук А. О. Грицай*

**Харківська медична академія післядипломної освіти,
*Луганський державний медичний університет**

Викладено пропозиції авторів щодо покращення організації підготовки слухачів і проведення заключного іспиту на ПАЦ «Рентгенологія».

МЕРОПРИЯТТЯ ПО УЛУЧШЕННЮ ПОДГОТОВКИ СЛУШАТЕЛЕЙ К ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОМУ ЕКЗАМЕНУ НА ПАЦ «РЕНТГЕНОЛОГІЯ»

Проф. А. Н. Хвисяк, доц. І. Е. Крамною,
канд. екон. наук І. В. Гурина, канд. мед. наук А. О. Грицай*

Изложены предложения авторов по улучшению организации подготовки слушателей и проведения заключительного испытания на ПАЦ «Рентгенология».

THE ARRANGEMENTS OF ATTENDEE TRAINING FOR THE FINAL EXAMINATION BEFORE THE ATTESTATION CYCLE «ROENTGENOLOGY»

A. N. Khvysyuk, I. E. Kramnoy, I. V. Gurina, A. O. Gritsay*

The authors' suggestions are formulated to improve the organization of examination and training for the final attestation «Roentgenology».

Заключний іспит після будь-якого виду навчання є показником якості виконаної роботи і свідчить як про роботу професорсько-викладацького складу з підвищення фахового рівня слухачів під час проведення післядипломної освіти, так і про бажання самих лікарів отримати нові знання і практичні навички, стати більш кваліфікованими спеціалістами.

Порядок і вимоги до проведення заключного іспиту на передатестаційному циклі суворо регламентовані наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Положення про проведення іспитів на передатестаційних циклах» № 73 від 18.05.1994 р. Відповідно до цього наказу іспит на передатестаційному циклі повинен проводитися в три послідовних етапи:

- комп'ютерний контроль рівня знань;
- оцінка вмінь та оволодіння професійними практичними навичками, передбаченими програмою передатестаційного циклу для відповідної кваліфікаційної категорії;
- заключна співбесіда для підсумкової оцінки рівня засвоєння навчальної програми.

Обов'язковим при зарахуванні слухача на передатестаційний цикл є проведення комп'ютерного базового контролю знань для відповідної кваліфікаційної категорії. Слухач зараховується на цикл тільки тоді, коли дасть необхідну кількість правильних відповідей залежно від категорії.

У подальшому Міністерством охорони здоров'я України виданий наказ «Про затвердження Змін до Положення про проведення іспитів на передатестаційних циклах» № 484 від 07.07.2009 р. Цим наказом дозволено проводити комп'ютерний контроль рівня знань лікарів, які успішно виконали навчальний план і програму та *набрали необхідну кількість балів* відповідно до Шкали значень різних видів діяльності лікарів у період між передатестаційними циклами. У наказі наведено саму Шкалу значень видів діяльності та кількість балів, яку отримує лікар за кожен вид своєї професійної діяльності. Крім того, наведено мінімальну кількість балів, яку повинен отримати слухач відповідно до категорії, на яку він претендує.

На жаль, не всі лікарі працюють в однакових умовах і можуть набрати необхідну кількість балів. У найгіршому становищі знаходиться лікар-рентгенолог, який один працює в невеличкому віддаленому районному центрі, або навіть у дільничній лікарні, і якому дуже складно виїхати навіть на передатестаційний цикл, не кажучи вже про цикли тематичного вдосконалення, з'їзди, конференції, оскільки замінити його немає ким. Такому лікареві були б корисними цикли дистанційного навчання, проте останні кафедрами променевої діагностики майже не проводяться. Отже, такі лікарі не мають можливості займатися науковою діяльністю у зв'язку з відсутністю відповідної апаратури й наукового керівника.

Найсуттєвішу допомогу такому променевому діагностові в отриманні балів може надати п. 14 вищенаведеного наказу «Впровадження у практичну діяльність інноваційних розробок та технологій, нових методів діагностики, лікування». Відділами променевої діагностики науково-дослідних інститутів, кафедрами променевої діагностики вищих навчальних закладів додипломної і післядипломної освіти розробляються нововведення, отримуються патенти, створюються методичні рекомендації та ін. Інколи упровадити їх важко. Тому ми пропонуємо при кожному обласному спеціалістові з променевої діагностики створити «Банк інноваційних матеріалів для впровадження в роботу рентгенівських кабінетів лікувально-профілактичних установ». Науковці надаватимуть обласному рентгенологу матеріали для впровадження, а він їх розсилатиме в рентгенівські кабінети центральних районних та дільничних лікарень. Від цього виграють усі: і науковці, і лікар, який отримує необхідну кількість балів, а головне у рентгенівських кабінетах будуть упроваджуватися нові прогресивні методики обстеження хворих, що суттєво покращить діагностику.

Доволі часто виникають проблеми у лікарів на етапі комп'ютерного контролю рівня знань. Нерідко це труднощі технічного характеру. Чимало лікарів узагалі не вміє користуватися комп'ютером, не знають, як увійти у програму, яку клавішу треба натискати. Ураховуючи це, ми пропонуємо кафедрам, як це зроблено на кафедрі променевої діагностики ХМАПО, встановити в доступних місцях

1–2 комп'ютери, на яких слухачі, котрі не вміють працювати на комп'ютері, з перших днів занять разом зі старшим лаборантом просто вчитимуться працювати з клавіатурою. Слід пам'ятати, що під час іспиту людина дуже хвилюється і це ще більше ускладнює роботу.

Кураторові передатестаційного циклу слід також пам'ятати про можливість організації та проведення тренінгових занять зі слухачами в комп'ютерному класі академії в післяурочний час, широко використовувати цю можливість, що допоможе слухачеві орієнтуватися в комп'ютерному класі.

Крім того, для лікарів, особливо старшого віку, які більше звикли працювати з книгою, а не з комп'ютером, бажано мати на кафедрі роздруковані на паперових носіях тестові комп'ютерні програми відповідних кваліфікаційних категорій. Це дозволить працювати з ними, наприклад, у ситуаціях, коли немає комп'ютера. Суттєве значення має розроблення навчальних посібників для самостійної роботи слухачів, у яких повинно бути в стислому вигляді викладено основні найпоширеніші методики променевого дослідження окремих органів і систем, питання рентгено- та диференційної діагностики. Незайвим, на наш погляд, буде надання слухачам перед проведенням семінарського заняття до 10 питань з тестової програми контролю знань з цієї теми, що покаже викладачеві рівень володіння матеріалом і сприятиме кращій підготовці до комп'ютерного іспиту.

Наступна проблема під час складання іспиту виникає в лікарів, які недосконало володіють українською мовою та погано знають або зовсім не знають спеціальні терміни. Ці лікарі багато часу витрачають на малознайомі питання і не встигають дати всі відповіді у відведений для комп'ютерного тестування час. Щоб уникнути цієї проблеми, ми рекомендуємо викладачам під час читання лекцій навіть російською мовою давати переклад українською анатомічних і спеціальних термінів, які суттєво відрізняються, акцентувати увагу слухачів на цих термінологічних питаннях. Це значно скоротить час на відповідь на комп'ютерному іспиті.

Основним завданням, яке ставлять перед закладами додипломної та післядипломної освіти Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України та Міністерство охорони

здоров'я України, є суттєве покращення професійно-практичної підготовки студентів і лікарів. Міністерством охорони здоров'я України виданий наказ «Про удосконалення післядипломної освіти лікарів» № 1088 від 10.12.2010 р., в якому передбачено виділення 70% питомої ваги навчального часу для практичної підготовки лікарів-інтернів на очних та заочних циклах. При складанні навчального плану практичних занять найбільше часу слід запланувати для поширених методик, менше — для тих, що використовуються рідко. Оптимальним і вкрай необхідним є розподіл слухачів на практичні заняття за профілем роботи їх лікувальних закладів та за їх атестаційною категорією, що дозволить суттєво покращити проведення практичних занять. Обов'язковою умовою навчання є максимальне наближення його до умов роботи спеціалістів.

Важливою є також спрямованість на підвищення мотивації до самостійної роботи самих слухачів із метою оволодіння теоретичними знаннями з використанням тієї чи іншої методики. Згідно з концепцією безперервного професійного розвитку, лікар повинен навчатися щоденно; за відсутності систематичного професійного навчання протягом професійної діяльності променевої діагност швидко втрачає потрібний рівень практичних навичок та теоретичних знань і в подальшому на належному рівні не задовольнятиме вимоги клініки і пацієнтів.

Для покращення професійно-практичної підготовки променевих діагностів кафедру променевої діагностики Харківської медичної академії післядипломної освіти за ініціативою її завідувача проф. М. І. Спужака вперше в Україні започатковано проведення курсів Української школи безперервної післядипломної освіти в радіології. Курси проводяться 2 рази на рік у різних регіонах країни, що сприяє суттєвому підвищенню теоретичних (шляхом читання лекцій) і практичних (проведення майстер-класів) знань лікарів і їх подальшому підготуванню до атестаційних іспитів. Крім цього, кафедра широко практикує проведення виїзних циклів тематичного вдосконалення в різних регіонах країни.

Основними принципами доказової медицини, якими мають керуватися лікарі, навчаючись практичним навичкам, є принципи

оптимальної діагностичної доцільності, стандартизації та постійного підвищення безпеки медичних діагностичних втручань. Висока кваліфікація променевого діагноста буде надійно захищати хворого від можливих діагностичних помилок під час проведення обстеження та забезпечить лікареві високу конкурентоспроможність порівняно з іншими фахівцями.

Для цього на відповідних кафедрах має бути сучасна високотехнологічна апаратура та відповідний контингент хворих. Відомо, що найсучаснішу апаратуру сконцентровано в клініках науково-дослідних установ, обласних, великих міських лікарень та діагностичних центрах. Тому бажано, щоб ці лікувальні заклади були базами кафедр. Якщо це не вдається, то необхідно в розкладі передбачити проведення семінарів-екскурсій до відділень променевої діагностики цих закладів для ознайомлення слухачів із методиками, що сприятиме покращенню рівня їхніх знань.

При визначенні переліку вмінь і практичних навичок на передатестаційних циклах, циклах спеціалізації, інтернатури та тематичного вдосконалення слід керуватися наказом Міністерства охорони здоров'я України «Тимчасові кваліфікаційні характеристики фахівців з лікарських спеціальностей» № 208 від 20.09.1993 р. У цьому наказі стосовно передатестаційного циклу практичні навички та вміння розподілено залежно від категорії, на яку претендує лікар. Кожен викладач, який веде практичні заняття в групі, повинен перед закінченням циклу прийняти у слухача залік із володіння практичними навичками й оформити його протоколом.

При організації заліку з практичних навичок викладач має перевірити в лікаря вміння застосовувати теоретичні знання при обґрунтуванні клінічного діагнозу та диференційній діагностиці, володіння сучасними прийомами і методами діагностики (у тому числі і клінічними) захворювань, уміння правильно організувати і надати медичну допомогу при невідкладних станах, особливо при проведенні рентгеноконтрастних досліджень. Особливу увагу слід звернути на знання лікарем питань протипроменевого захисту, зниження променевого навантаження, ведення обліку та розрахунку доз при променевих дослідженнях, ведення обліково-звітної документації.

Якщо слухач не володіє окремими практичними навичками, його не допускають до заключної співбесіди. Особливу увагу треба звертати на вміння лікаря вибрати і самостійно провести методику рентгенологічного обстеження, диференційну діагностику та написати протокол.

Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Положення про проведення іспитів на передатестаційних циклах» № 73 від 18.05.1994 р. не передбачена наявність на заключному іспиті обов'язкових екзаменаційних білетів. Співбесіда слухачів з екзаменаційною комісією може відбуватися у формі усних відповідей і запитань,

розв'язування ситуаційних задач, коли лікарєві надається низка рентгенограм із навчальною історією хвороби, а слухач описує рентгенограми, проводить диференційну діагностику і робить висновок.

ВИСНОВКИ

Урахування всіх вищезазначених проблем, суворе дотримання нормативних актів сприятиме більш чіткій організації заключного іспиту на ПАЦ «Рентгенологія», кращій підготовці слухачів до нього і, відповідно, покращенню рівня діагностичної роботи в лікувально-профілактичних закладах.

Перелік платних циклів, проведення яких планується в 2012 р.

Кафедра КЛІНІЧНОЇ БІОХІМІЇ, СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ТОКСИКОЛОГІЇ ТА ФАРМАЦІЇ

Опорна кафедра за спеціальністю «Судово-медична токсикологія» Зав. кафедри проф. Г. П. Петюнін, тел.: 711-79-97; 711-80-41

Фармакологія нових препаратів і фітотерапія (для керівників фармацевтичних підприємств та їх заступників, керівників структурних підрозділів фармацевтичних підприємств та їх заступників, старших провізорів, провізорів аптек та аптечних пунктів) 10.09–24.09

Організація та управління фармацією (для провізорів, які закінчили інтернатуру за спеціальністю «Загальна фармація» і зараховані на посади керівників аптечних установ та їх заступників) 01.10–29.11

Загальна фармація (для старших провізорів і провізорів, які атестуються на II, I, вищу категорію) 03.10–01.11

Фармацевтичне право у контрольно-дозвільній системі надання медичної допомоги в екстрених ситуаціях, пов'язаних з обігом лікарських засобів різних класифікаційно-правових груп (для старших провізорів, провізорів, провізорів-аналітиків, провізорів клінічних) 06.11–20.11

Стажування «Загальна фармація» (для провізорів, які підтверджують звання провізор-спеціаліст) 05.11–04.12

Сучасні проблеми організації та проведення контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібно-торгівлі (для керівників фармацевтичних підприємств та їх заступників, керівників структурних підрозділів фармацевтичних підприємств та їх заступників, керівників контрольно-аналітичних лабораторій та їх заступників; старших провізорів, провізорів аптек та аптечних пунктів; провізорів-аналітиків та уповноважених осіб, які відповідальні за вхідний контроль якості лікарських засобів) 03.12–17.12

За довідками звертатися до навчального відділу ХМАПО за тел. (057) 711-80-31